

PUT KA EKOLOŠKOJ ODRŽIVOSTI U SVETLU KLIMATSKIH PROMENA

Jovana P. Stojanović¹

Departman za sociologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu

Savremena društva se često suočavaju sa problemima koji imaju nadnacionalni, globalni karakter. Još je Ulrich Bek (2001) u svom *Rizičnom društvu* istakao jednu od bitnih karakteristika savremenih društava – teško je predvideti sve nastajuće rizike, koji neretko sa sobom nose posledice velikih razmera, a čiji uzroci leže u ljudskom delovanju. To su rizici koji ne poznaju kategorije pola, roda, nacionalnosti, materijalnog bogatstva, društvenog porekla i dr. – globalni su po svom karakteru. Posebna oblast globalnih rizika jesu ekološki rizici, rizici nastali pod uticajem klimatskih promena. Pred savremena društva se postavlja zadatak uspostavljanja ekološke održivosti i usvajanja praksi i politika koje prevazilaze granice pojedinačnih država.

Rešavanje ovako kompleksnih problema savremenog društva nesumnjivo zahteva interdisciplinarni pristup, integraciju različitih naučnih oblasti kao i saradnju naučnika, koji naučnim pristupom mogu rasvetliti sve segmente klimatskih promena, nakon čega će ponuditi naučno utemeljena potencijalna rešenja i preporuke. Upravo s tim ciljem je realizovan međunarodni naučni skup, u organizaciji Univerziteta Crne Gore uz podršku Opštine Žabljak, Agencije za zaštitu životne sredine i Wild Beauty Art, septembra meseca 2023. godine pod nazivom *Ekološka održivost i klimatske promjene*. Konferencija je okupila naučnike iz regiona, društvenih i prirodnih nauka, koji su svojom kompetentnošću sagledali izazove ekoloških promena, te doprineli predlozima i preporukama koji imaju za cilj da razviju *održivi* odnos prema prirodi i očuvanju njenih prirodnih resursa. Radovi sa konferencije su organizovani u istoimeni zbornik² čiju strukturu čine dve celine – prva, u kojoj su radovi iz oblasti društveno-humanističkih nauka (13 radova) i druga, u kojoj su radovi iz oblasti prirodno-tehničkih nauka (22 rada).

¹ jovana.stojanovi@filfak.ni.ac.rs

Istraživanje je obavljeno u okviru projekta *Popularizacija sociologije i istraživačke delatnosti 2* (broj 336/1-6-01) koji realizuje Filozofski fakultet u Nišu.

Rad citirati kao: Stojanović, J. (2024): Put ka ekološkoj održivosti u svetlu klimatskih promena. *Godišnjak za sociologiju* vol. 20(No 33): 81–83.

* <https://orcid.org/0009-0007-6245-5878>

² Šarović, R., Bigović, M., & Kasalica, S. (2023). *Ekološka održivost i klimatske promjene*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine, Wild Beauty Art Festival, (1-744).

Oblast radova društveno-humanističke provenijencije uključuje radove koji se fokusiraju na filozofske i teorijske osnove održivog razvoja, kao i na odnos društva i prirode, te potencijalne rizike proizašle iz neadekvatnog razumevanja tih odnosa. Razmatraju se ekološki koncepti, smisaoni temelji održivog razvoja, ekosuicid i interdisciplinarni pristup ekološkim pitanjima. Sa druge strane, postoje i empirijska istraživanja koja za svoj predmet imaju analizu stavova, ponašanja i demografskih aspekata u kontekstu ekoloških izazova. Uključeni su radovi koji ispituju informisanost mladih o klimatskim promenama, povezanost između društvenih kretanja i ekološke održivosti, kao i neizostavni skepticizam prema klimatskim promenama u specifičnom geografskom kontekstu. Shodno tome što je fokus radova društveno-humanističkih oblasti razumevanje značaja očuvanja prirodnih resursa, te mogućnost redefinisavanja dosadašnjeg načina upotrebe istih, jasno se kristališe potreba za sociološkim pristupom koji povezuje faktore delovanja pojedinca kao člana društva i dela društvene strukture prema entitetu prirode. U jednom od priloga iz sociološke perspektive skrenuta je pažnja na nužnost promene kvalitativnog odnosa čoveka i društva prema životnoj sredini. Naime, formalno obrazovanje u osnovnim školama smatra se presudnim za razumevanje i usvajanje znanja i razvoj informisanosti o klimatskim promenama, za podsticanje ekološke svesti i proekološkog načina razmišljanja i ponašanja. Takođe, skrenuta je pažnja na neadekvatne i spore odgovore pojedinačnih društava, bez obzira na zahteve i napore međunarodne zajednice, kao i sporazume i dogovore o smanjenju uzročnika klimatskih promena. Najzad, napomenuto je da shodno prirodi problema, „rešenje treba potražiti u napuštanju starog i prihvatanju novog pogleda na svet koji podrazumeva „pravilno sagledavanje mesta i uloge čoveka u svetu koji ga okružuje [...] saznanje da čovek mora da živi sa drugima, uz druge i za druge (buduće generacije)“ temeljeći svoj način života na optimizaciji delovanja prema prirodi” (str. 70).

Radovi iz prirodnih i tehničkih nauka su većinom usmereni na analizu konkretnih ekoloških problema i predloga za ublažavanje efekata klimatskih promena, kao i ka potencijalnom eliminisanju uzroka klimatskih promena u različitim zemljama i regionima, poput Hrvatske i Crne Gore – agroklimatske promene koje utiču na poljoprivrednu proizvodnju, varijabilnost klime, promena u količini padavina i temperaturi i sl. Takođe, problematizuju se pitanja upravljanja komunalnim preduzećima na primeru Beograda, istražujući puteve ka uspostavljanju održivih sistema upravljanja otpadom i higijenom. Razmatraju se geografske i ekološke posledice skladištenja radioaktivnog otpada, sa posebnim akcentom na probleme transparentnosti i učešća lokalnih zajednica u donošenju odluka. Iako je predmetna usmerenost radova iz oblasti prirodnih i tehničkih nauka u domenu rešavanja specifičnih ekoloških i tehničkih problema, autori pozivaju na integrisan i interdisciplinarni pristup, koji uključuje saradnju između različitih naučnih disciplina, kako bi se obezbedilo efikasno i održivo upravljanje prirodnim resursima i zaštitom životne sredine.

Klimatske promene sa sobom nose širok spektar rizika – od onih po životnu sredinu poput suša, globalnog zagrevanja, povećanja nivoa mora, temperaturnih ekstremata, poplava, promene biodiverziteta, do rizika po čoveka i društvene zajednice –

racionalno korišćenje prirodnih resursa, javno zdravlje, izmenjeni oblici poslovanja, prisilne migracije. Nesumnjivo je da, zbog dosadašnjeg ljudskog delovanja i neodrživih obrazaca razvoja, klimatske promene ne mogu biti potpuno eliminisane. Međutim, mogućnost delovanja čoveka nije zanemarljiva, te se u ovom kontekstu otvara prostor za preduzimanje konkretnih mera u cilju ublažavanja negativnih efekata klimatskih promena i kreiranja adekvatnih strategija adaptacije. Naučna zajednica iz regiona dala je značajan doprinos tematskom pokrivenošću radova, koji obuhvataju sve relevantne aspekte života u uslovima ekoloških rizika. Radovi koji čine ovaj zbornik bave se ključnim pitanjima vezanim za klimatske promene, uključujući filozofski odnos čoveka prema prirodi, antropogene uzroke klimatskih promena, načina korišćenja prirodnih resursa, uticaj na biodiverzitet i zdravlje ljudi, uslove poslovanja i zakonodavne aspekte, kao i teme reciklaže i ekološke svesti. Posebna pažnja posvećena je i pitanju skepticizma u odnosu na klimatske promene, što je posebno važno za razumevanje javnih stavova i politika na Balkanu.

Ova publikacija s obzirom na svoju interdisciplinarnu prirodu, bogatu literaturu i metodološku rigoroznost, predstavlja dragocen izvor naučnih činjenica, informacija i smernica za razumevanje i regulisanje različitih oblasti društvenog života u uslovima ekoloških rizika. Od posebne koristi može biti široj naučnoj zajednici, akademskim istraživačima, stručnjacima iz oblasti zaštite životne sredine, donosiocima odluka na svim nivoima, kao i svima onima koji rade na problemu unapređenja ekološke svesti i stvaranju uslova za ekološku održivost.

Literatura

- Bek, U. (2001). *Rizično društvo: u susret novoj moderni*. Beograd: Filip Višnjić.
- Šarović, R., Bigović, M., & Kasalica, S. (2023). *Ekološka održivost i klimatske promjene*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine, Wild Beauty Art Festival.

RECEIVED: 07.11.2024.

ACCEPTED: 07.11.2024.

jovana.stojanovi@filfak.ni.ac.rs